

ПОСІБНИК З КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ

Методичні рекомендації
і плани занять

Матеріали для формування безпечної поведінки дітей старшого дошкільного віку (5–6 років) підготував Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» у межах реалізації проєкту «Підтримка педагогів закладів дошкільної освіти та супровід дітей у надзвичайній ситуації» за підтримки Дитячого фонду ООН в Україні (ЮНІСЕФ) та сприяння Міністерства освіти і науки України.

Посібник містить інформацію про те, як дітям старшого дошкільного віку поводити себе в ситуаціях небезпеки, зокрема в побуті та у разі мінної загрози. Матеріали можна використовувати під час взаємодії з дітьми як у закладах дошкільної освіти, так і в центрах розвитку, прогулянкових групах, дитячих точках «Спільно» тощо.

Над посібником працювали:

Тексти: Віта Байдик, Ольга Кечик, Світлана Ройз, Яна Дзюбенко

Верстка: Марія Прийдан

ПОСІБНИК З КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ

Методичні рекомендації
і плани занять

ЗМІСТ

Культура безпеки для дошкільнят: методичні рекомендації для занять із дітьми старшого дошкільного віку

Перед початком занять оцініть простір.....	5
Безпечний простір починається з вас.....	5
Як подбати про емоційний стан дитини.....	7
П'ять технік заспокоєння дитини.....	7
Стежте за тривалістю занять.....	9
Подбайте про інформаційні ресурси.....	9
Чого не варто робити під час занять.....	12
Не забувайте про нагороду!.....	12
Важливо врахувати під час підготовки та проведення занять із мінної безпеки.....	14
Завершення занять.....	16

Плани занять з культури безпеки для старшого дошкільця

Заняття 1. Щоб не сталося біди, пес Патрон з нами завжди.....	19
Заняття 2. Про безпеку дбаємо – суперздібності згадаємо.....	24
Заняття 3. Пес Патрон допомагає – про дітей маленьких дбає.....	28
Заняття 4. Ми – справжні вартіві безпеки!.....	30
Заняття 5. Інтегроване заняття (аплікація) «Мій безпечний дім».....	37
Заняття 6. Командний квест «Діємо безпечно».....	42

Матеріали з культури безпеки для дошкільнят.....	47
---	-----------

Перед початком занять оцініть простір

Зважте на кількість дітей на занятті, щоб створити комфортні та безпечні умови для кожної дитини (наприклад, подумайте, як розташувати стільці або м'які пуфи, на якій відстані розмістити технічні засоби).

Під час бесіди та перегляду відеоматеріалів створіть спільне коло. Для цього покличете дітей якомога ближче до себе й намагайтеся бути з ними на одному рівні (на рівні очей дитини), тобто сядьте або присядьте.

Для індивідуальної роботи (малювання або виконання інших творчих завдань) подбайте про достатню кількість матеріалів (розмальовки, роздруківки, олівці, фарби) для кожної дитини на її робочому місці.

Дотримуйтеся правил безпеки

Під час повітряної тривоги перебувайте в укритті. Подбайте про постійний доступ для всіх до питної води та санітарно-гігієнічних засобів.

Простір безпеки

Якщо дитина налякана, хвилюється, у стані стресу, вона не здатна навчатися. Це пов'язано з особливостями будови й функціонування мозку: він не може сприймати інформацію в несприятливих умовах. Саме тому на занятті важливо створити простір безпеки.

bezpeka.dsns.gov.ua

Дитяча й сімейна психологиня Світлана Ройз розповідає про те, як створити простір безпеки та які вправи можна виконати, щоб відчувати власну силу, у курсі «Як навчати дітей мінної безпеки» (безплатний онлайн-курс доступний на платформі <https://bezpeka.dsns.gov.ua/>). Ось деякі важливі рекомендації з цього курсу (ми дуже радимо пройти його повністю!).

Безпечний простір починається з вас

Простір безпеки ви створюєте собою, своїм станом. Дитина орієнтується на тих дорослих, які, як вона відчуває, є стабільними, стійкими. Діти відразу відчувають того, хто для них буде авторитетом, того чи ту, хто може вести за собою.

Виконайте дві короткі вправи, які допоможуть вам відчувати свою «величність» і налаштуватися на викладання складної теми дітям.

Вправа 1 «Ви — океан»

(для стійкості й заспокоєння)

Якщо ви перебуваєте у стані «чашки води», якщо відчуваєте себе маленькими, будь-яка складна тема, емоція й запитання дитини вас «розіб'ють». Ви маєте відчувати себе океаном.

1. **Уявіть** саме зараз, що ви стаєте величезними, як сонячний промінь: від Сонця до Землі. І широчезними, як океан.
2. **Зробіть вдих і видих.** Ви великі й величні. Ви спираєтеся на всі свої знання, на свій досвід, на свою щирість і професійність.
3. **Відчуйте свої стопи:** наскільки вони стійко та зручно саме зараз стоять на поверхні.
4. **Відчуйте свою спину:** як вона спирається на опору.
5. **Відчуйте свої руки:** зробіть ними кілька рухів, напружте пальці рук і розслабте.
6. **Сфокусуйте погляд:** знайдіть точку десь дуже близько до вас, а потім точку дуже далеко.
7. **Перевірте свій голос:** «Бр-р-р-р-р».

Ця практика дозволяє заземлитися, повернути відчуття тілесності, пробудити, активізувати парасимпатичну нервову систему, яка відповідає за розслаблення й відновлення.

Вправа 2 «Ви — ведмідь»

(для розслаблення й комфорту)

Цю вправу люблять діти. Вона дозволяє їм розслабитися та відчувати дружність простору.

1. **Сядьте** так, наче ви ведмежа в барлозі.
2. **Порухайтесь:** ви робите свій барліг.
3. **Прийміть** комфортну позу.

Коли наша поза зручна, то й наше спілкування стає комфортним. Тоді й діти поруч із вами почуватимуться безпечно й налаштуються на контакт.

Як подбати про емоційний стан дитини

Щоб не спровокувати надмірних емоційних реакцій у дитини, важливо дотримуватися певних правил.

- 1 **Працюйте з розплющеними очима.** Ми не пропонуємо вправ і завдань, для виконання яких потрібно заплющити очі. Дитина має постійно відчувати контроль над ситуацією.
- 2 **Дотримуйтеся правила тілесної недоторканості.** Ми не торкаємося дитини. Якщо це потрібно за сценарієм зустрічі, заздалегідь запитайте її дозволу, попередьте чи покажіть, як це буде відбуватися, на дорослих, які є поруч.
- 3 **Поважайте почуття.** Якщо дитина каже: «Мені страшно» чи ви помічаєте, що вона сумує, намагайтеся підтримати такими словами: «Так, це дійсно сумно». Окрім того, можна підтримати за допомогою різних практик, наприклад, «Обійми янгола» чи «Обійми друга», коли дитина торкається свого плеча й робить вдих і видих.
- 4 **Уникайте великої кількості подразників.** Важливо уважно добирати звуки, щоб вони не нагадували сигнали тривоги. Не використовуйте звуків вибухів. У презентації не повинно бути багато кольорів. Стежте за своєю позою, фокусуючись на своєму відчутті стійкості.
- 5 **Попереджайте про те, що невдовзі робитиметься.**
- 6 **Оминайте тригери,** тобто слова, кольори, зображення, які можуть спровокувати різку емоційну реакцію. Діти не мають бачити крові, мертвих тіл тощо.

П'ять технік заспокоєння дитини

Протягом уроку важливо стежити за реакціями дітей та їхнім емоційним станом. Він може змінитися будь-якої миті — і в жодному разі не залишайте це без уваги.

Щось не так, якщо дитина:

плаче;
дратується;
завмирає;
часто змінює позу;

має розсіяний погляд;
прискорено дихає;
напружується;
уникає контакту.

У такому разі говоріть повільніше, намагайтеся слідкувати за своїм диханням, відчуттям стійкості.

Щоб допомогти дитині прийняти та прожити свої емоції, ви можете застосовувати конкретні методи й техніки для стабілізації.

«Дихання кватратом» Дихання «4 — 4 — 4 — 4» досить просте. Прийміть зручну позу стоячи або сидячи. Можна заплющити очі. А потім:

1. Зробіть вдих, одночасно рахуючи подумки: один — два — три — чотири.
2. Затримайте повітря і рахуйте: один — два — три — чотири.
3. Повільно видихайте, рахуючи: один — два — три — чотири.
4. Знову затримайте дихання й порахуйте до чотирьох.

Дихайте так від 5 до 10 хвилин.

«Метелик» Разом із дітьми схрестіть руки на плечах і по черзі поплескайте по кожному з них. У такий спосіб стимулюються права й ліва півкулі мозку, допомагаючи нашому тілу стишитися. Інколи потрібно зробити два, три, чотири, п'ять підходів по 30 секунд, щоб тривога або сильні емоції зменшилися.

«Спагеті» Попросіть дітей встати й напружити тіло, максимально тягнучись угору. Вони мають уявити, які вони міцні, довгі, тверді. Потім скажіть: «Уявіть, що це спагеті потрапляє в окріп і розварюється». В цей момент попросіть їх розслабитися. Практикуйте це кілька разів: тверде спагеті — зварене спагеті.

«Дихання по долоньці» Проводячи пальчиком по долоньці догори, робіть із дітьми вдих, до низу — видих через рот. Вдих — видих. Робіть п'ять послідовних вдихів і видихів, що допомагає, з одного боку, зосередитися на диханні, а з іншого — сфокусуватися на дії і так відволіктися від тривоги.

«Квітка та свічка» Уявіть разом із дітьми, що на одному плечі в нас є квітка, а на іншому — свічка. З одного боку — глибоко вдихаємо неймовірний аромат улюбленої квітки. Потім повертаємо голову — і видихаємо максимально сильно на свічку.

Стежте за тривалістю занять

Радимо проводити заняття з культури безпеки не довше 15–20 хвилин, бо від складної та насиченої інформації діти швидко втомлюються. Утім, завдяки включенню у план заняття інтерактивних вправ дітям буде значно цікавіше, і час сплине швидше.

У разі втоми або зниження уваги рекомендуємо використовувати техніки заземлення, релаксаційні вправи, дихальні практики, буклет «Чим зайняти дитину в надзвичайній ситуації», пісні-руханки «Пес Патрон», «Я і Ти».

Подбайте про інформаційні ресурси

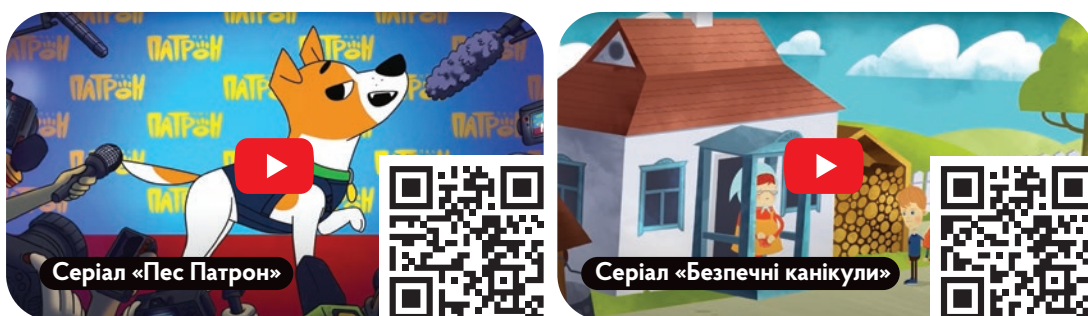
QR-коди та зображення наведених матеріалів — на наступній сторінці

Використовуйте зображення для ілюстрування зовнішнього вигляду вибухонебезпечних предметів (ВНП), які доступні в таких інформаційних матеріалах, як «Загадки на тему мінної небезпеки», брошура «Прогулянка з Патроном», брошура «СорОК та ПоНІ», «Набір розмальовок з мінної безпеки».

Радимо використовувати відео / мультфільми, які сприяють запам'ятовуванню життєво важливих правил безпечної поведінки (як роз-

різнити вибухонебезпечні предмети; де може чатувати небезпека та які знаки попереджають про неї; як зробити свої прогулянки та пересування безпечними), як-от мультсеріали «Пес Патрон», «Безпечні канікули».

Для висвітлення тем безпечної поведінки вдома та на вулиці скористайтеся такими інформаційними матеріалами: брошура із завданнями та наліпками «Вартові безпеки», настільна гра «А як зробиш ти?».

Серія коротких відео «Правила безпеки вдома» нагадує про правила безпеки під час користування свічками, пальниками, пічками, генераторами та іншими приладами, які допомагають пережити відключення світла або тепла, але можуть загрожувати безпеці дитини.

Перевіряйте справність технічних пристроїв для демонстрації навчального матеріалу та інтернету для відтворення відео в YouTube. Радимо заздалегідь завантажити відео на локальні пристрої на випадок, якщо не буде інтернету.

Під час підготовки занять з культури безпеки для дітей старшого дошкільного віку тримайте у фокусі інтерактивні завдання та вправи (картки-асоціації, лабіринти, загадки). Інтерактивні методи ґрунтуються на активній взаємодії дітей. Такий підхід дозволяє зробити процес навчання більш захопливим, динамічним та менш втомливим для дошкільнят.

Чого не варто робити під час занять

Пам'ятайте про табу, тобто те, чого не варто говорити чи показувати під час викладання мінної безпеки, щоб не нашкодити дитині та не ускладнити процес засвоєння та запам'ятовування.

- Дітям не потрібно знати конкретні назви ВНП чи їхні аббревіатури (як-от МОН-50, РГД-5 тощо) і їхні технічні деталі (принцип детонування та вибуху, на який діапазон розлітаються уламки тощо).
- У мінній просвіті варто дотримуватися принципу «не нашкодь». Нова інформація не має лякати і травмувати дитину.
- Мінна просвіта не має створювати нових ризиків, наприклад, викликати в дитини бажання більше дізнатися про ВНП, спонукати знайти чи торкнутися такого предмета чи слідувати іншій неправильній поведінці (жбурнути каміння у предмет, підмовити друга наблизитися до нього).
- Додаючи до заняття різні ігри, вправи, важливо не втратити головні повідомлення та переконатися, що діти коректно та повністю засвоїли зміст заняття про безпечну поведінку.

У жодному разі НЕ показуйте дітям на заняттях муляжі, зокрема пластикові чи іграшкові моделі, іграшки у вигляді мін або відпрацьовані ВНП: боеприпаси, патрони, вибухівку тощо. Ці матеріали використовуються як навчальні тільки під час тренінгів фахівців і в жодному разі не для дитячої аудиторії.

За жодних обставин НЕ торкайтеся малюнків ВНП руками. Використовуйте для цього указку. Стежте за тим, щоб діти НЕ торкалися зображень ВНП руками до / під час / після занять, бо це створює в них хибне уявлення про безпечність ВНП, а отже, наражає на небезпеку в реальній ситуації.

Не забувайте про нагороду!

Пам'ятайте про потужний ефект використання наліпок у брошурах, які сприяють не лише психоемоційному розвантаженню дитини та емоційному забарвленню заняття, а й швидкому та ефективному запам'ятовуванню правил безпеки. Бейдж та наліпки від пса Патрона з брошури «Прогулянка з Патроном» — це ті заохочувальні засоби, які підкреслюють також важливість дій дитини.

Нотатка для вихователя або виховательки!

Ви можете відксерити цю сторінку й дати дітям самостійно розфарбувати бейджики.
Якщо вам доступний кольоровий друк або якщо вам зручніше друкувати з файлу,
за посиланням у QR-коді можна також завантажити відповідні PDF-файли.

Важливо врахувати під час підготовки та проведення занять із мінної безпеки

Діти — вразлива категорія, яка найбільше ризикує через свою соціальну активність і мобільність. Навіть у місцевості, де немає бойових дій, мінна просвіта для дітей важлива. Знання правил мінної безпеки рятує життя!

Заняття з мінної безпеки має спиратися на чотири змістових компоненти / блоки:

Компонент
перший:

ВМІННЯ РОЗПІЗНАТИ ВНП

**Як ми можемо навчити дітей та їхні сім'ї
розпізнавати ці предмети?**

Для цього вкрай важливо дати дітям корисну інформацію, щоб вони вміли розрізняти ВНП:

- Показати зображення ВНП на малюнках і на фото, щоб діти з'ясували, який вони мають вигляд у реальності.
- ВНП можуть бути різного розміру: від дуже маленьких, менших за палець, до дуже великих, як ракета.
- За кольором ВНП бувають зелені, коричневі, сірі. Однак із часом вони можуть втрачати оригінальний колір.
- ВНП можуть бути зроблені з металу, пластику, а також комбіновані.

Компонент
другий:

МІСЦЯ

**Як можна розпізнати небезпечну територію / ділянку?
Де ми можемо натрапити на ВНП?**

Діти повинні вміти визначати не лише потенційно небезпечні предмети, а й потенційно небезпечні місця. Покажіть їм зображення таких локацій з папки «Загадки на тему мінної безпеки» і підкресліть,

Нотатка для вихователя або виховательки! Важливо не налякати дітей, використовуючи слова «будь-де» та «всюди» щодо мінної безпеки. Зверніть їхню увагу, що потрібно бути уважними та обережними особливо на територіях із підвищеною мінною небезпекою, тобто там, де велися активні бойові дії та тривали / тривають обстріли.

що це стосується лише тих міст і сіл, де велися бойові дії та перебували війська або ж були ракетні обстріли. До місць мінної небезпеки належать: ліси, лісосмуги, узбіччя доріг, ґрунтові стежки, траншеї, військова техніка, аеродроми й полігони, залізничні колії, поля, водойми, зруйновані й покинуті будівлі, ями та вибоїни на асфальтовій дорозі (але НЕ сама дорога).

**Компонент
третій:**

**Як позначаються небезпечні території, забруднені ВВП?
Які бувають попереджувальні знаки?**

**ПОПЕРЕД-
ЖУВАЛЬНІ
ЗНАКИ**

Діти повинні знати, який вигляд мають офіційні попереджувальні знаки (червоний прямокутник чи трикутник з черепом та закликком «Небезпечно, міни!», «Увага, міни!») та біло-червона стрічка, якою огорожують територію. Крім того, діти мають знати вигляд неофіційних попереджувальних знаків, як-от саморобні таблички з написами від руки «Міни», «Небезпечно», гірка з каміння або ж висока палиця, встромлена в землю. Звертайте увагу дітей на те, що там, де встановлений знак, уже небезпечно поруч із ним та за ним, тому важливо не наближатися до знака і відійти назад, коли його побачили.

Увага! Не спонукайте дітей позначати території, на яких вони побачили ВВП чи про які чули, що там є ВВП. Це робота фахівців із розмінування. Діти можуть наразити себе на небезпеку, якщо спробують поставити позначку небезпечної території. Завдання дітей у разі виявлення ВВП — повідомити дорослих і ІОІ.

**Компонент
четвертий:**

Які наші дії, якщо ми побачили ВВП? Якої послідовності дій ми повинні дотримуватися, щоб уникнути нещасного випадку?

**АЛГОРИТМ
ДІЙ**

Дитина має знати чіткий алгоритм дій у разі натрапляння на ВВП, тобто чотири простих правила, які слід постійно повторювати на заняттях та закріплювати руханкою. Так діти швидше їх засвоять і разом відпочинуть.

Радимо викладати правила мінної безпеки через СУПЕРЗДІБНОСТІ:

• Зупинись • Не підходь • Не чіпай • Клич дорослого та телефонуйте разом «один-нуль-один».

Зупинись!**Не підходь!****Не чіпай!****Клич дорослого
й телефонуйте разом
«один — нуль — один»!**

Вчіть із дітьми тільки один номер телефону — 101! Не потрібно давати кілька. Діти у важливий момент мають безпомилково згадати саме 101. Дослідження показують, що кілька номерів плутають дитину: у стані стресу вона вагається і не може згадати жоден.

Дітям озвучуємо його як «один — нуль — один». Вони ще погано орієнтуються у тризначних цифрах, тож саме така комбінація дозволить їм швидко запам'ятати номер.

Це важливо! Ви повинні викласти всі чотири аспекти на занятті, навіть якщо маєте загалом не більше 10–15 хв на нього, оскільки знання з мінної безпеки будуть ефективними тоді, коли саме в такому комплексі закарбуються в пам'яті дитини.

Завершення занять

Щоб переконатися, що діти засвоїли матеріал, бажано знайти час для отримання зворотного зв'язку від них: чого навчилися, що було цікавим та корисним.

Кожне заняття на подібну тематику варто завершувати словами про те, що дорослі люди завжди поруч і дбають про безпеку дітей, щоб не спричинити тривожність та напругу.

Навчання навичок безпечної поведінки з дошкільного віку має на меті забезпечити безпеку дітей на всіх рівнях. Найкращий спосіб посилити ефект від навчання — компетентнісний підхід, тобто формування в дитини здоров'язбережувальної компетентності. Тому радимо не перетворювати заняття з культури безпеки в одноразову акцію або підводити під конкретні дати проведення «Тижня безпеки дитини». Розмальовки, брошури, буклети, настільні ігри на цю тематику можна розмістити у вільному доступі дитини, наприклад, у різних ігрових зонах. Але поставтеся, будь ласка, відповідально до їхнього зовнішнього вигляду та змісту, уникайте ефекту залякування або збільшення тривожності дитини. Атмосфера у предметному просторі має бути доброзичливою та позитивною.

ПЛАНИ ЗАНЯТЬ З КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ

для старшого
дошкілля

Про що дізнаються діти на заняттях?

Що таке вибухонебезпечні предмети (ВНП), які вони бувають та чим загрожують.

У яких місцях можуть бути ВНП.

Як позначають території, де є ВНП. Які знаки та ознаки попереджають про небезпечні локації.

Що робити дитині, якщо вона помітила ВНП.

Які є пристрої, які можна використовувати під час відключення світла й тепла.

Які основні правила безпеки вдома під час користування свічками, пічками та іншими приладами.

Заняття 1.

Щоб не сталося біди, пес Патрон з нами завжди

- Вступ 1.** Зустріч із героєм (бажано використовувати іграшку або принаймні фото).

Пісня «Пес Патрон».

«Чи впізнали ви нашого гостя? Хто до нас сьогодні завітав?

Пес Патрон — це цінний помічник рятувальників, бо допомагає шукати міни та інші вибухонебезпечні предмети. Він допоможе і нам сьогодні на занятті. А ще він приготував для нас подарунки».

- 2.** Уточнення поняття «рятувальник». Рятувальник — той, хто рятує інших від різних небезпек.

Запропонуйте дітям самим дати відповіді.

Скажіть від імені пса Патрона:

«Я — пес Патрон. Допмагаю саперам шукати небезпечні предмети, які шкодять людям. Коли я щось знаходжу, то повідомляю про це спеціальних людей — рятувальників. Вони знешкоджують предмет, щоб він більше нікому не загрожував. Тільки спеціально навчені люди можуть це робити: вони мають знання та обладнання, які допомагають їм у цій роботі залишитися живими після зустрічі із небезпекою».

**Виклад
основного
матеріалу**

Мета: поінформувати дітей про:

- 1) ВНП та їхній вигляд (колір, форму, розмір, з якого матеріалу зроблені, на що схожі);
- 2) місця, де можуть бути ВНП;
- 3) те, як позначають місцевість, де можуть бути ВНП, знаки (якщо їх немає, то про те, які ознаки місцевості можуть свідчити про небезпеку);
- 4) правильні дії у разі натрапляння на ВНП.

1. Почніть із завдання з папки «Загадки на тему мінної небезпеки»: «У кущах, на полях, де трави по коліна, сховалася страшна і небезпечна ... (міна)».
2. Поясніть, що таке міни, який вигляд вони мають, використовуючи картки-асоціації. Попросіть дітей описати їхні кольори, форму, розміри. У такий спосіб діти швидше запам'ятовують інформацію. Картки дають змогу порівняти безпечних істот чи предмети живої й неживої природи з вибухонебезпечними предметами (зауважте схожість — візуальну та мовну).

Запитайте в дітей, чим подібні ці предмети / істоти. А чим вони відрізняються? Якщо людина торкнеться фрукта граната та метелика, що буде? А якщо міни?

«Що ж це за предмети такі — вибухонебезпечні? Вони бувають великими й малими, можуть мати різний вигляд і найчастіше зелений, сірий чи коричневий колір. Інколи їх дуже важко помітити! Вони вибухають, якщо до них наблизитися, доторкнутися або ж на них наступити чи натиснути. До деяких може бути прив'язаний ледве помітний дріт, який з'єднує такий небезпечний предмет із іншим, щоб створити натягнення і хтось перечепився за цей дріт. І якщо його зачепити, станеться вибух. А є й такі, які спрацьовують, коли до них просто наблизитися. Тому підходити до цих предметів не можна!»

Колір → камуфляжний (зелений, сірий, коричневий та їхні відтінки).

Форма → кругла / овальна / прямокутна.

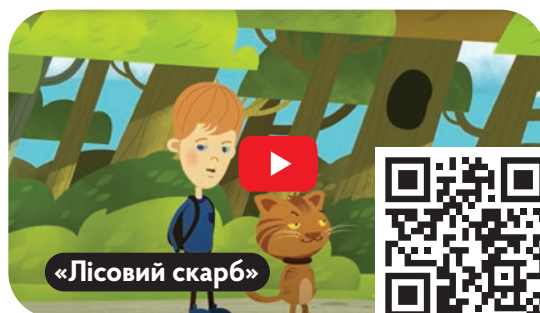
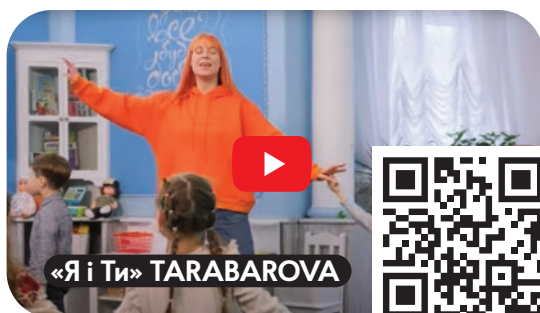
Матеріал → метал / пластик.

Додаткове завдання (на вибір вихователя/-ки з урахуванням можливостей дітей):

Попросіть дітей назвати інші побутові предмети чи живі істоти, в яких вони вбачають схожість із ВНП.

Запитайте, чому, на їхню думку, саме в таких кольорах виробляють ці предмети?

3. Музична терапія «Я і Ти».
4. Перегляньте мультфільм «Лісовий скарб» та поставте запитання за його сюжетом.

Що хлопчик і котик Шкода знайшли в лісі?

**Запитання
до дітей:**

Що потрібно зробити, щоб інші не втрапили в таку небезпеку?

(1) Потрібно знати, який вигляд мають міни та інші вибухо-небезпечні предмети. (2) Потрібно знати, де небезпека може чатувати (ліси, лісосмуги, кущі, висока трава, узбіччя доріг, стежинки, водойми, військові укріплення, блокпости). (3) Потрібно запам'ятати місце, де побачили такий предмет, повернутися тим самим шляхом, яким прийшли, та повідомити дорослим, друзям та рятувальникам за номером 101.

Чи були якісь ознаки чи навіть знаки, які попереджали, що поруч вибухонебезпечні предмети?

Це порослі гори та стежини — їх не обробляють, бо там небезпечно; зруйновані чи покинуті будівлі та хати, бо там велися бої тощо.

Ще є знаки, які попереджають про небезпеку. Це або червоні знаки трикутної чи прямокутної форми, або ж біло-червона стрічка. Їх встановлюють рятувальники. За такі знаки переступати не можна, бо за ними вже небезпечно!

Також небезпечна територія може позначатися знаками, які зробили люди самотужки (самостійно), як-от: перехрещені довгі палиці, написане від руки слово «міна» на дерев'яній дощечці, яку прикріпили на палицю. До того ж це може бути поставлений дорожній червоний знак «СТОП» посеред гілля та лісу, де немає доріг. У цьому разі цей знак попереджає не водіїв, а нас, людей, що там, де він стоїть, і за ним дуже небезпечно, не можна підходити до нього, а треба обережно повертатися назад.

**Завершення
заняття,
підсумки та
зворотний
зв'язок**

«Ми з вами великі молодці — стільки всього корисного дізналися! Завжди пам'ятайте про те, що сьогодні дізналися, щоб у разі чого правильно діяти. А головне — не забувайте про наші суперздібності:

Зупинись!

Не підходь!

Не чіпай!

**Клич дорослого
й телефонуйте
разом «один —
нуль — один»!**

Номер телефону озвучуйте лише один і саме в такий спосіб: «один — нуль — один».

Винагородою може бути бейдж від Патрона, на якому зображені ці правила.

«З ким ми сьогодні познайомилися та поспілкувалися?
Про що ви сьогодні дізналися? Чи було вам цікаво?
Як будете діяти, якщо раптом побачили небезпечний
чи підозрілий предмет?»

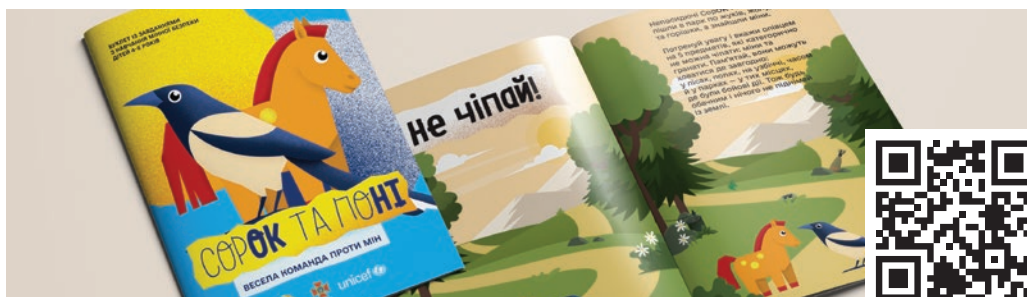
Нотатка для вихователя або виховательки!
Бейдж від пса Патрона можна знайти на стор. 13.

Заняття 2.

Про безпеку дбаємо — суперздібності згадаємо

Вступ Зустріч із новими героями — СорОКом та ПоНІ.

«СорОК та ПоНІ — друзі. Все, що робить СорОК, — це ОК. А те, що хоче робити ПоНІ, — це ні, ні і ще раз ні. Разом із ними ми продовжимо дізнаватися про правила поведінки з вибухонебезпечними предметами».

**Виклад
основного
матеріалу**

Мета: систематизувати знання про ВВП та їхній вигляд (колір, форму); на що вони схожі; як позначають місцевість, де вони можуть бути; як правильно діяти, якщо на них натрапили.

1. Індивідуальне завдання для дітей (як варіант: робота в парах) «Знайди, на що схоже».

«Щоб краще запам'ятати, який мають вигляд міни й боеприпаси, наші друзі підготували для нас цікаве завдання. Потрібно обережно з'єднати лініями міни чи боеприпаси та схожі на них за зовнішнім виглядом предмети, **не торкаючись** лінією цих мін і боеприпасів».

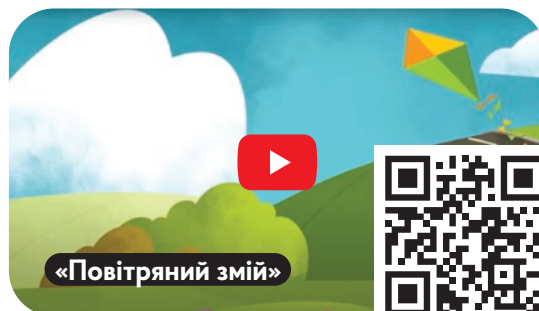
Допоможіть дитині вписати праворуч у графі назву предмета або істоти, до яких подібний цей вибухонебезпечний предмет.

метелик

2. Музична терапія «Я і Ти».
3. Перегляд мультфільму «Повітряний змій».

4. Загадка від СорОКа та ПоНІ для закріплення матеріалу, викладеного у брошурі:

«Увагу звертай на небезпечні ознаки, не ходи там, де поставили ... (знаки)».

5. Індивідуальне завдання «Знайди, де небезпечно». Роздайте дітям брошури «СорОК та ПоНІ» і попросіть кожного і кожену відкрити брошуру на стор. 22–23.

Пояснюйте:

«У тих місцях, де велися бойові дії, є багато прихованої загрози: міни та нерозірвані боеприпаси. Нерозірвані боеприпаси — це ті, що приземлилися неушкодженими, а тому становлять високу небезпеку для людей та тварин. Ці міни та нерозірвані снаряди можуть залишатися в лісах, кущах, на дорозі, в лісосмузі, біля водойм, окопів, зруйнованих будівель».

Запропонуйте дітям знайти всі небезпечні предмети на картинці. Нагадайте, що в жодному разі не можна їх торкатися пальчиками навіть на малюнках.

Скажіть дітям:

«Наклейте наліпку-стрілочку, що вказує на кожну міну чи снаряд на зображенні, і запам'ятайте: бачиш міну — зупинись, не підходь, не чіпай, повідом дорослого та телефонуйте разом „один-нуль-один“. Будьте у безпеці!»

**Завершення
заняття,
підсумки та
зворотний
зв'язок**

Скажіть від імені СорОКа та ПоНІ:

«Ми з вами великі молодці — стільки всього корисного дізналися! Запам'ятайте це, щоб у разі чого правильно діяти. А головне — не забувайте наші правила: зупинись, не підходь, не чіпай, повідом дорослого та телефонуйте разом „один-нуль-один“! З ким ми сьогодні познайомилися та поспілкувалися? Про що ви сьогодні дізналися? Чи було вам цікаво?»

Заняття 3.

Пес Патрон допомагає — про дітей маленьких дбає

Вступ Зустріч зі знайомим героєм (бажано використовувати іграшку або принаймні фото).

Послухайте з дітьми пісню «Пес Патрон».

«Чи впізнали ви нашого гостя? Хто до нас сьогодні завітав?»

Згадайте з дітьми, як допомагає пес Патрон дбати про нашу безпеку. Що він робить? Як працюють рятувальники?

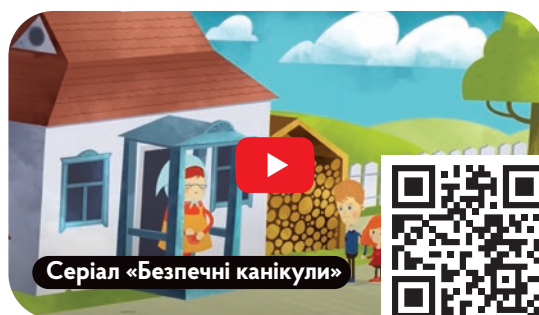
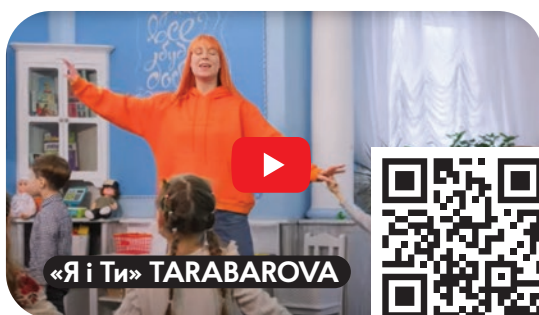
**Виклад
основного
матеріалу**

1. Індивідуальна вправа на уважність «Знайди та порахуй». Роздайте дітям брошури «Прогулянка з Патроном» і попросіть кожного і кожну відкрити брошуру на стор. 4–5. Потрібно знайти відповідь на запитання. Під час виконання завдання переконайтеся, що діти запам'ятали, що таке вибухонебезпечні предмети, які бувають великими й малими, можуть мати різний вигляд і найчастіше зелений, сірий чи коричневий колір. Інколи їх дуже важко помітити! Деякі вибухають, якщо на них наступити чи натиснути. До деяких прив'язаний ледве помітний дріт. Якщо його зачепити, станеться вибух. А є й такі, що спрацювують, коли до них просто наблизитися. Тому підходити до цих предметів не можна!

2. Розповідь педагога «Небезпечні предмети у знайомих місцях»:

«Там, де велися бойові дії і були війська, інколи небезпечні предмети можуть бути заховані в речах, якими ми часто користуємося, — в іграшці, у м'ячі, книжці, коробці з цукерками, сумці чи деінде. Ось чому так важливо знати, який вони мають вигляд, і не піднімати речі, які нам не належать» (брошура «Прогулянка з Патроном», стор. 8–9).

3. Музична терапія «Я і Ти».
4. Перегляньте з дітьми мультфільм «Безпечні канікули». Акцентуйте на тому, що навіть у знайомих місцях можуть бути заховані небезпечні предмети. Переконайтеся, що діти запам'ятали номер телефону, за яким треба зателефонувати (101: «один — нуль — один»).
5. Вправа «Допоможи коту Мирону знайти безпечний шлях додому» (брошура «Прогулянка з Патроном», стор. 14). Запропонуйте дітям на малюнку лабіринту позначити небезпечні місця попереджувальними знаками, трикутниками чи прямокутниками на палиці, а також розмалювати їх червоним кольором.

Завершення заняття, підсумки та зворотний зв'язок

«Ми з вами великі молодці — стільки всього корисного вже дізналися! Постійно пам'ятайте наші суперздібності: зупинись, не підходь, не чіпай, повідом дорослого та телефонуйте разом «один-нуль-один»!

З ким ми сьогодні зустрілися та поспілкувалися? Кому ми сьогодні допомогли? Чи було вам цікаво?»

Заняття 4.

Ми — справжні вартіві безпеки!

- Вступ**
1. Розкажіть про ситуації, коли вдома зникає світло та/чи тепло. Спитайте: «Що роблять дорослі в такій ситуації?»
 2. Згадайте з дітьми, за допомогою яких альтернативних пристроїв можна забезпечити світло вдома (ліхтарик, телефон, свічка, іграшка-нічник, генератор тощо).
 3. Розкрийте суть понять «світломісія» та «вартіві безпеки»:

«Світломісія — це завдання, розв’язання якого допомагає нам подолати темряву. Наприклад, коли немає світла, можна посвітити ліхтариком або запалити свічку. Якщо ми виконаємо світломісію, ми станемо справжніми вартівими безпеки!

Вартіві безпеки — це герої, які охороняють наш дім та підтримують у ньому тепло та світло!»

Виклад основного матеріалу

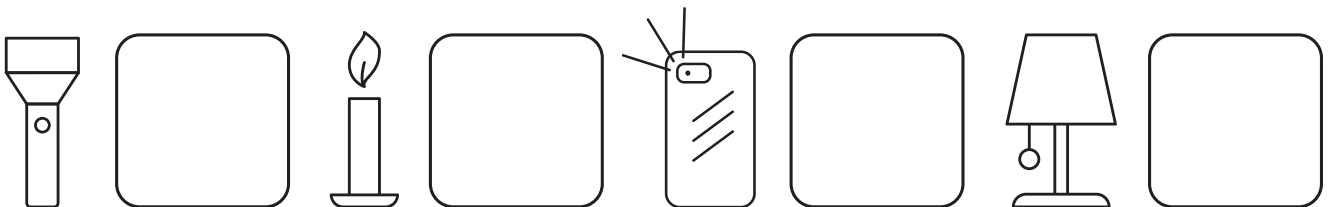
Мета: дати дітям інформацію про пристрої, які можна використувати під час відключення світла та тепла, а також викласти правила безпечного поводження з ними вдома.

1. Індивідуальна вправа «Знайди те, що світиться» (стор. 31).

Запропонуйте дітям на окремих аркушах розмалювати різними кольорами всі ліхтарики, свічки, телефони й лампи-нічники та позначити їхню кількість у квадратиках.

2. Перегляньте малюнки із зображенням пічки та вогнегасника (стор. 32–33), генератора (стор. 34–36). Розкажіть дітям про призначення цих предметів у побуті та правила користування ними.

Уважно роздивися та знайди на малюнку
всі ліхтарики, свічки, телефони і лампи-нічники.

Розфарбуй їх, а потім у квадратах напиши,
скільки яких предметів є на картинці.

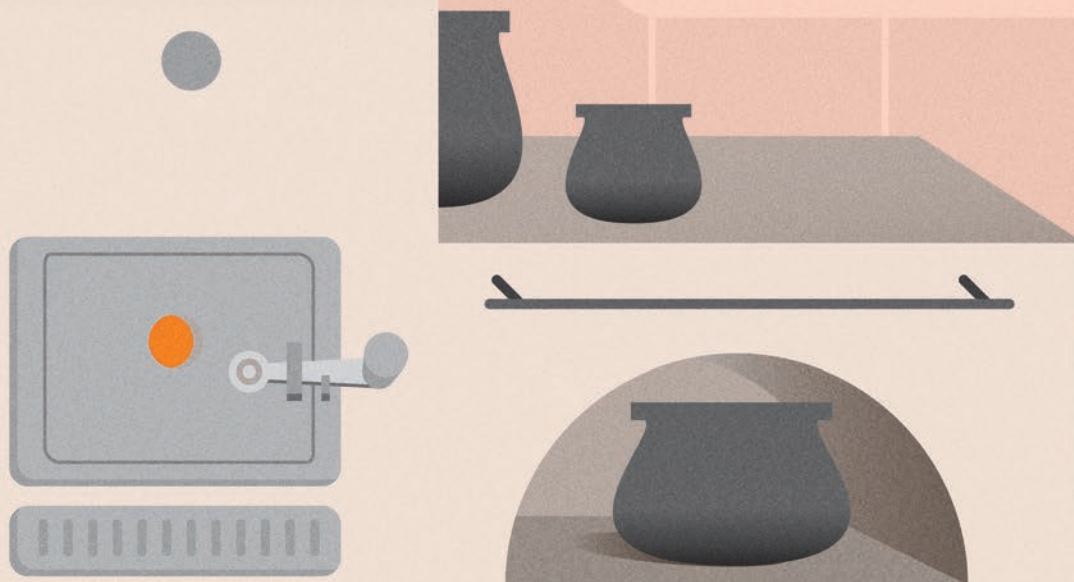
Бр-р-р, щось тут холодно...

Як зробити тепліше?

Знайомся — це...

ПІЧКА

Вона їсть вугілля або дрова.
Всередині неї — полум'я.
Ним ця пані нас усіх зігріває.

Пічка любить стояти на металевому килимку — так їй прохолодніше, а підлога не нагрівається і не наражає нас на небезпеку пожежі.

Пічка має димохід. Це величезна труба, через яку вона дихає і випускає дим. Щоб Пічка не кашляла й не пчихала, димохід треба чистити. Це роблять тільки дорослі.

На стелю чи високо на стіну для Пічки чіпляють спеціальний датчик диму. Якщо ця пані почне пчихати димом, датчик галасуватиме та блиматиме. Тоді треба, щоб дорослі хутко загасили Пічку, почистили й дали їй відпочити.

КОРИСНИЙ ФАКТ

У Пічки є надійний товариш — Вогнегасник. Вони є ідеальною парою. Спитай у дорослих, чи є у вас Вогнегасник. Хай він дримає десь поблизу.

Пічка обожнює тихенько тріскати, смішно пихкотіти й розкидати жаринки. Біля неї стає затишно, одразу виникає бажання випити какао й почитати книжку. Та щоб подружитися з Пічкою, треба дотримуватися правил.

Хочеш розігріти Пічку? Клич дорослих. Тільки вони це можуть робити.

Підкидай дрова в Пічку теж разом із дорослими.

Не жбурляй у Пічку сміття, бо вона може пчихнути вогнем — і станеться пожежа.

Бачиш тріщинку на димоході чи Пічці? Хутко розкажи про це дорослим.

Прибирай навколо Пічки одяг, папір, книжки, щоб вогонь їх не з'їв.

Провітрюй кімнату, бо Пічка видихає дим. Коли його забагато, всім може стати зле.

Якщо жаринка вискочила на підлогу, хутко клич дорослих або залий її водою.

Пічку не можна залишати саму — за нею потрібно наглядати.

Як зробити так, щоб у всьому будинку
була електроенергія?

Тут потрібен Генератор!

ГЕНЕРАТОР

Онде він на траві стоїть. Саме він подає енергію в холодильники, телевізори, світло в лампи повертає. З ним будинок знову оживає.

Робота генератора — не з легких. Тому він тяжко дихає. Дихання те непомітне, але отруйне, може й з ніг звалити. Тож тобі варто триматися якомога далі й не підпускати тваринок близько до нього. А ще уважно дивися під ноги, щоб не зачепитися за хвіст Генератора — провід.

ДО ВІКОН І ДВЕРЕЙ МАЄ БУТИ
НЕ МЕНШЕ НІЖ 6 МЕТРІВ

Слухається генератор тільки дорослих.
Але ти можеш здалеку поглянути, чи все
з ним добре. Запримітивши щось незвичне,
підозріле, хутко повідом дорослих.

Генератор не любить, щоб біля нього стояли.
Він самотник. Тільки дорослим дозволяє себе
погодувати й доглянути. Тримайся від нього на
відстані не менше ніж метр (це десь три твої кроки).

Генератор має стояти на відстані 6 метрів від
усіх дверей, вікон і стін. Це десь 18 твоїх кроків.

Генератор видихає чадний газ.
Він невидимий, але дуже небезпечний
для нас. Тому живе Генератор на вулиці.
На балконі? Не можна. Навіть на відкритому.
У гаражі? Ні-ні. Веранда? Знову ні.
Тільки на вулиці.

Генератор боїться дощу та мряки.
Його треба накривати.
Тільки не ковдрою чи плівкою.
Генератору потрібен маленький,
просторий, добре вентиляований
будиночок або навіс.

**Завершення
заняття,
підсумки та
зворотний
зв'язок**

«Які пристрої ми можемо використовувати, коли немає світла? Як можна нас тепер називати? Тепер кожен і кожна з нас також може бути вдома вартівими безпеки».

Заняття 5.

Інтегроване заняття (аплікація) «Мій безпечний дім»

1. Нагадайте дітям, що безпечний дім — це турбота кожного / кожної. Навіть діти можуть дбати про комфорт і безпеку в домі, бути справжніми вартівими безпеки.
2. Колективна робота (стор. 38–41). Запропонуйте дітям виконати спільну роботу на аркуші А3, використовуючи розрізні матеріали зі сторінок 40–41, розташувати їх та наклеїти.

**Завершення
заняття,
підсумки та
зворотний
зв'язок**

«Вау, як добре в нас вийшло! Нам підкорилися всі завдання, і вдалося подолати темряву! Пам'ятай, що користуватися світлом треба розумно: вимикати його в кімнатах, з яких виходиш, а як світло повертається після відключення, то техніку треба вимкати по черзі, а не всю відразу. Адже справжні вартіві безпеки користуються правилом “Про енергію дбаю і природу зберігаю”».

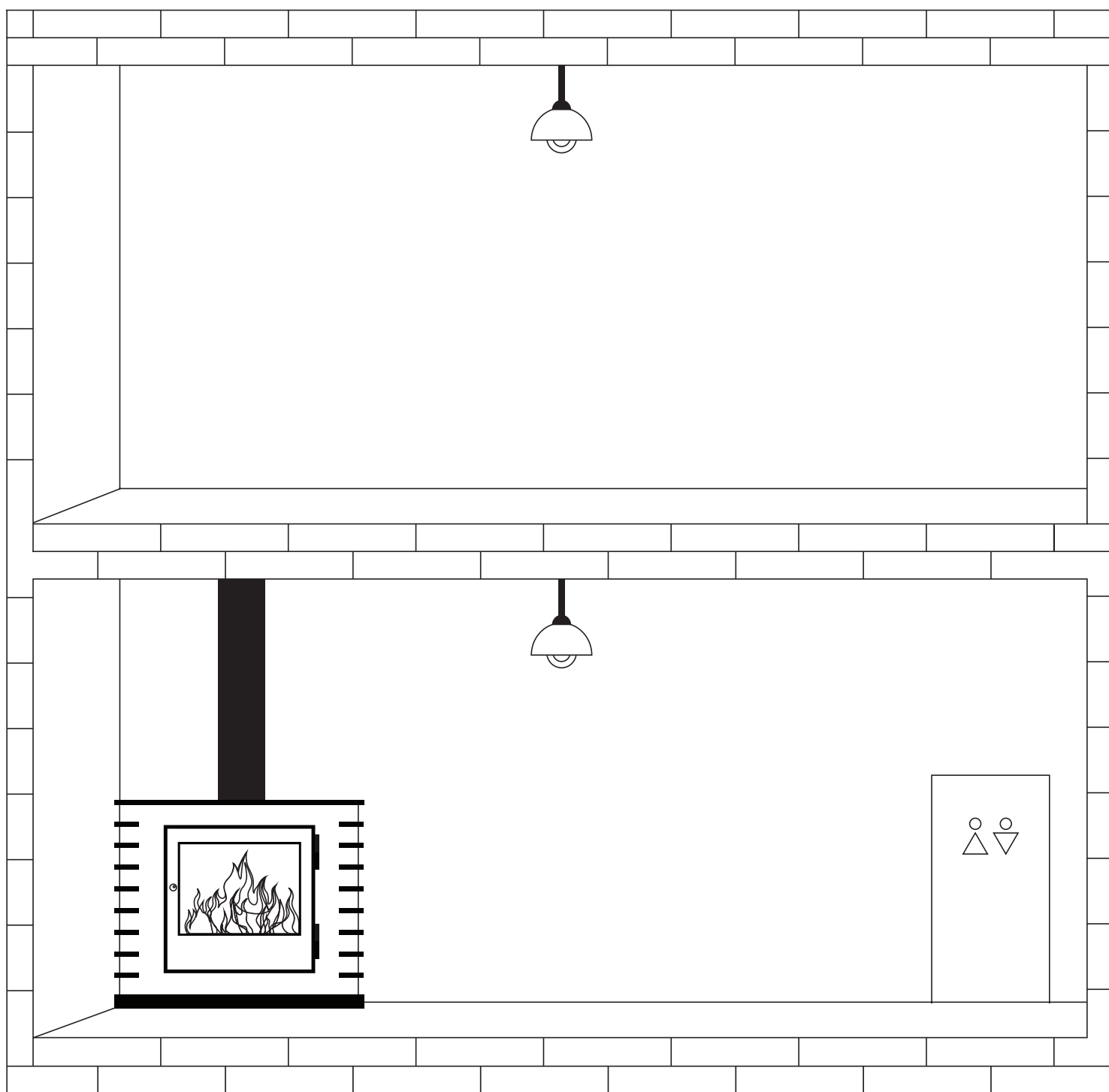
Нотатка для вихователя або виховательки!

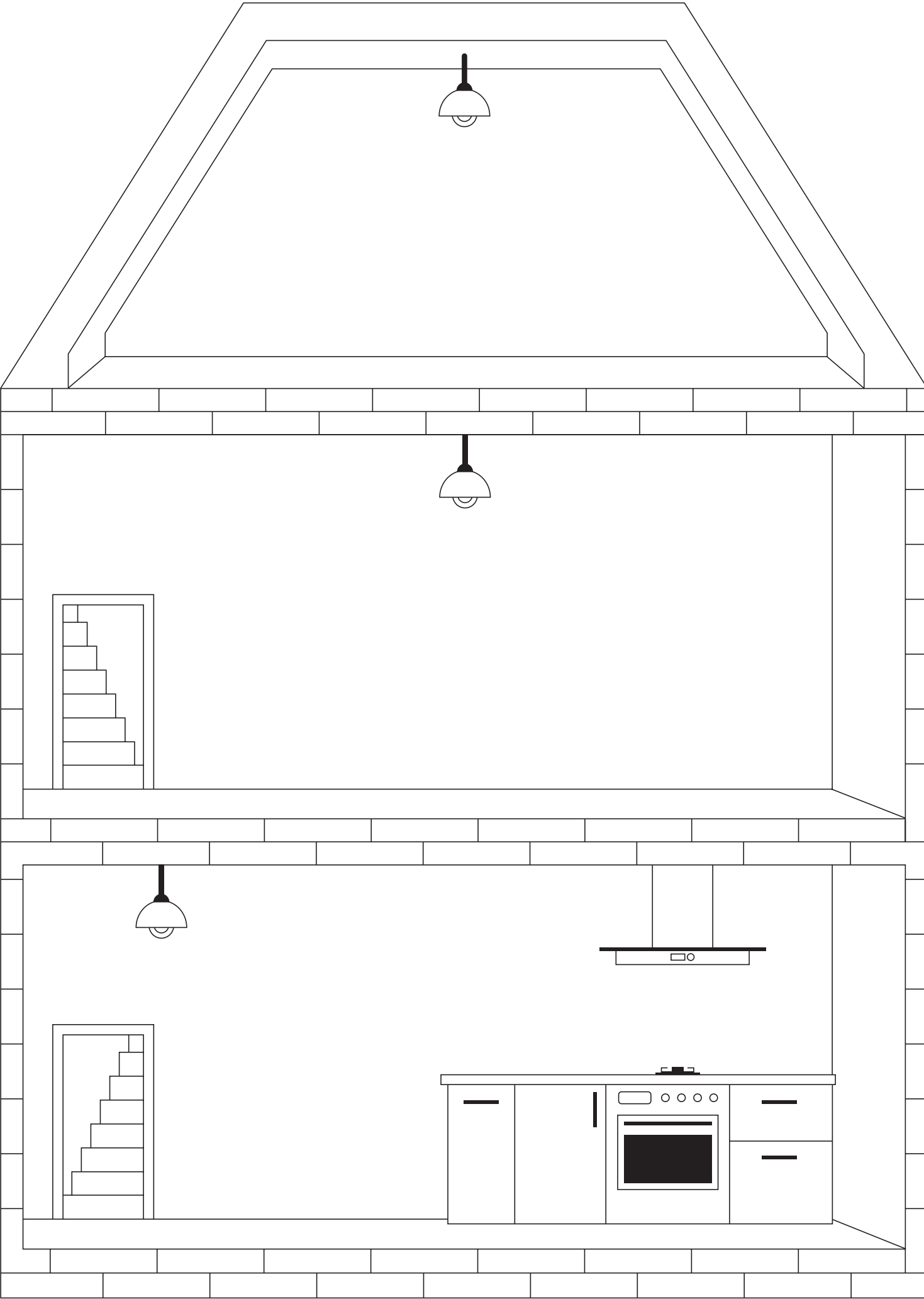
Ви можете відксерити наступні сторінки, які розраховані на чорно-білий друк (у такому разі діти можуть самі розфарбувати будинок і предмети для нього). Якщо вам доступний кольоровий друк або якщо вам зручніше роздрукувати з файлу, за посиланням у QR-коді можна також завантажити відповідні PDF-файли.

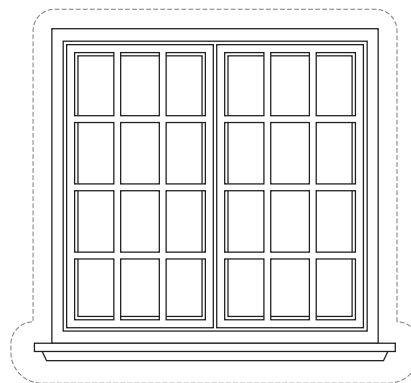
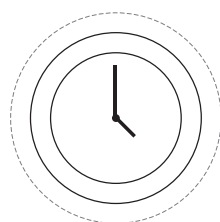
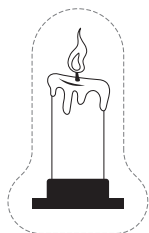
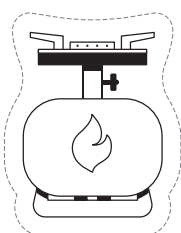
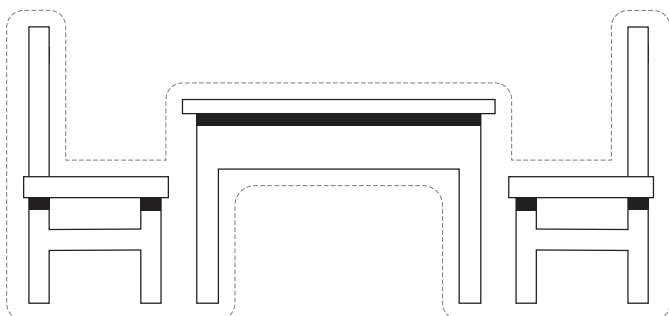
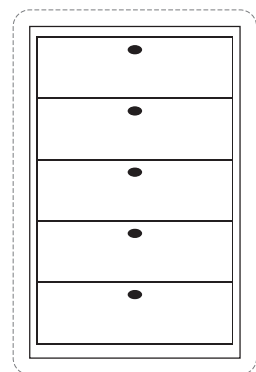
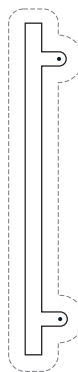
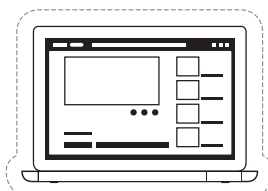
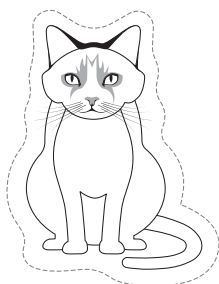
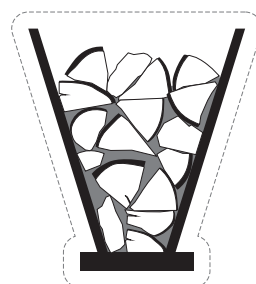
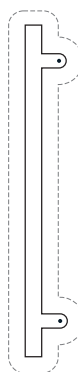
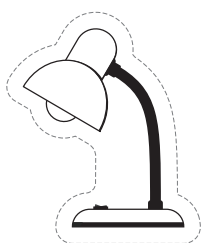
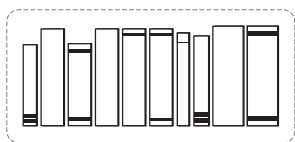
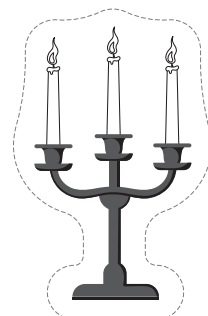
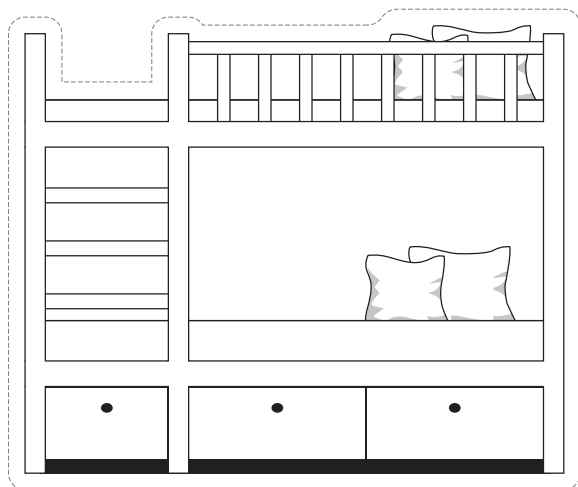
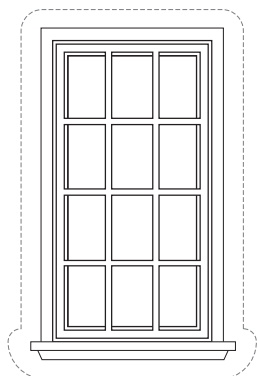
СВІТЛОМІСІЯ: МІЙ БЕЗПЕЧНИЙ ДІМ

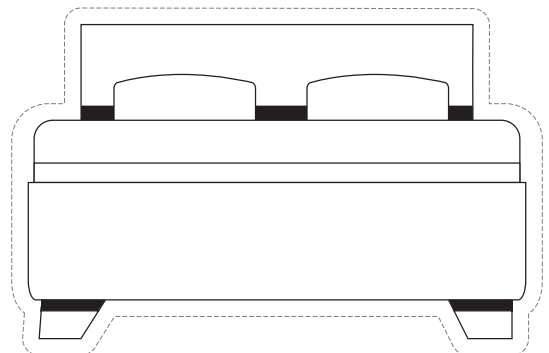
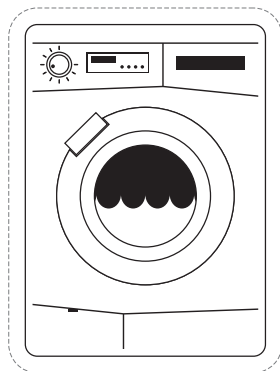
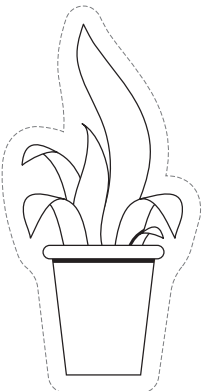
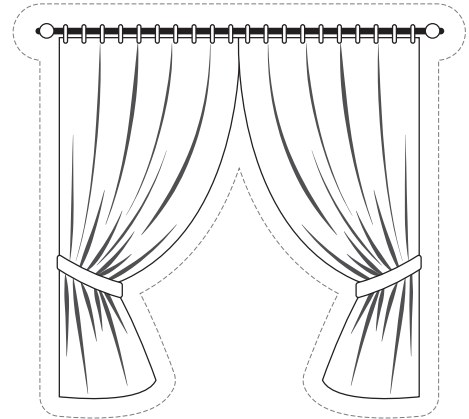
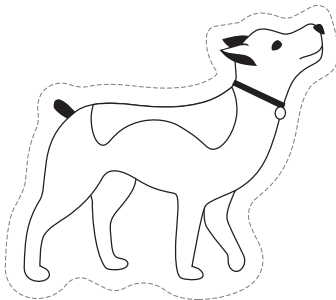
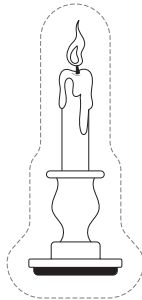
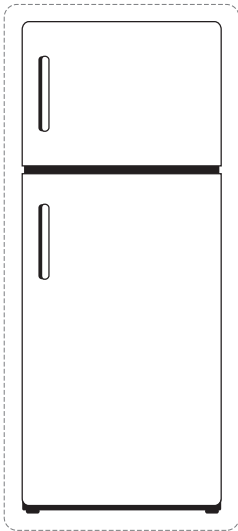
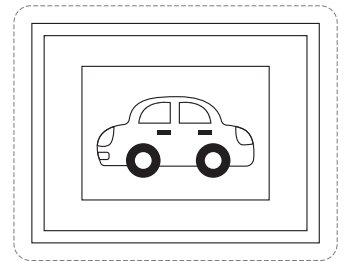
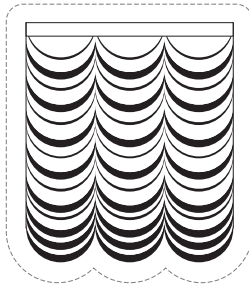
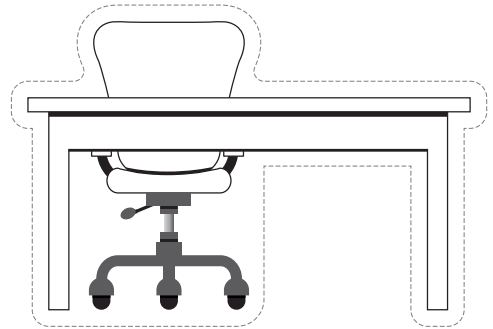
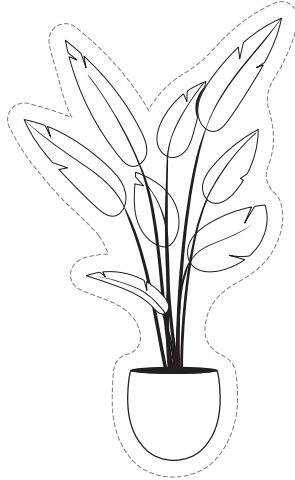
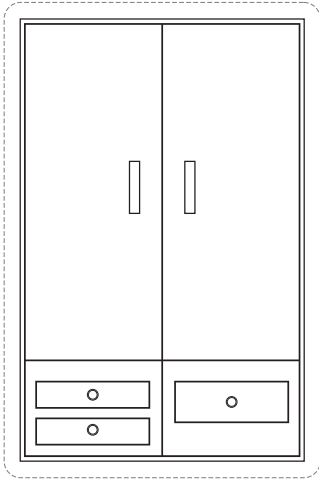
Облаштуй свій безпечний і затишний дім. Знайди на картинках
«Предмети для Світломісії». Вони так і просяться до твого будиночка!
Разом з дорослими обережно виріж їх. Що куди поставиш?
Розташовуй і клей!

Предмети для Світломісії «Мій безпечний дім»

Заняття 6.

Командний квест «Діємо безпечно»

Мета: узагальнити знання про вибухонебезпечні предмети та закріпити правила безпечного поводження з ними.

- Вступ**
1. Запропонуйте дітям об'єднатися у дві або три команди (залежно від кількості дітей).
 2. Нехай вони придумують самостійно назву для своєї команди.
 3. Поясніть дітям, що сьогодні буде цікавий квест з різними завданнями, які допоможуть стати ще більш обізнаними з питань культури безпеки та зберегти своє здоров'я й життя.

**Виклад
основного
матеріалу**

1. Групова робота «Знайди безпечний маршрут».

Кожна команда отримує конверт із завданням. Завдання команди — якнайшвидше знайти безпечний шлях, яким ПоНІ прийде в гості до СорОКа, оминаючи вибухонебезпечні предмети (буклет із завданнями з навчання мінної безпеки «СорОК та ПоНІ», стор. 12–13).

Виграє та команда, яка першою скаже номер безпечного маршруту. Під час обговорення результату попросіть дітей розповісти, чому вони не обрали інший маршрут, що саме вони там побачили небезпечного. Щоб заохотити дітей, подаруйте командам наліпку від нашого друга пса Патрона.

2. Вправа «Запам'ятай рятівний номер».

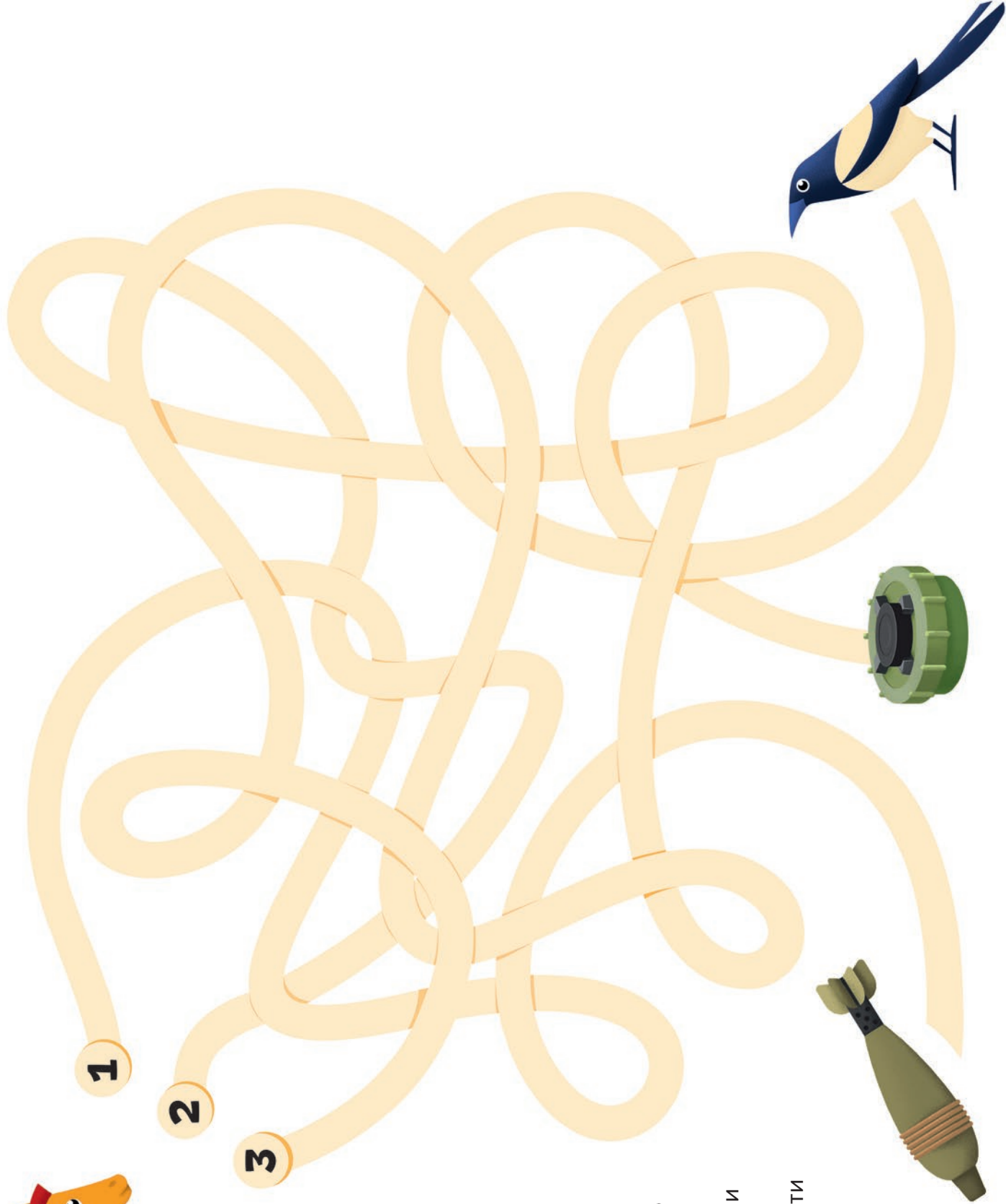
Запропонуйте дітям по черзі повторити номер, який потрібно набрати, якщо вони побачили підозрілий чи дивний предмет. Або ж вони можуть повторити за вами всі разом цей номер («один — нуль — один»), а потім кілька вихованців це зробити окремо. Якщо хтось із дітей захоче також оголосити номер, надайте цю можливість.

Не підходь!

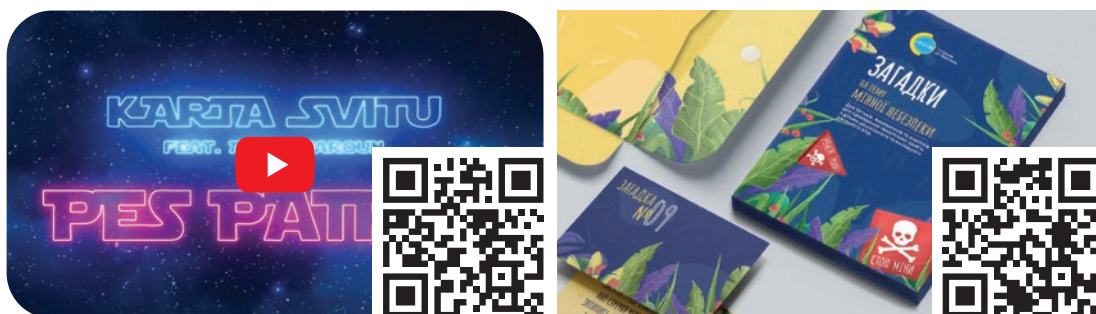
Наш Поні вирішив піти в гості до СорОка. Допоможи йому знайти безпечний шлях повз вибухонебезпечні предмети.

3. Руховий батл (KARTA SVITU — Пес Патрон).

Команди по черзі показують рухи, які позначають ЧОТИРИ БЕЗПЕЧНІ ДІЇ:

1. «Зупинись» — тримаємо долоню паралельно до підлоги перед собою та робимо короткий рух рукою зверху вниз, ніби подаємо сигнал «стій».
2. «Не підходь» — витягуємо долоню вперед, показуючи жест зупинки.
3. «Не чіпай» — схрещуємо руки на грудях.
4. «Повідом дорослих та телефонуйте разом „один-нуль-один”» — складаємо руки біля рота, ніби кличемо на допомогу. І далі підносимо руку до вуха, ніби тримаємо телефон біля нього.

4. Вправа «Знаки-підказки». Для цієї вправи вам знадобиться папка «Загадки на тему мінної небезпеки».

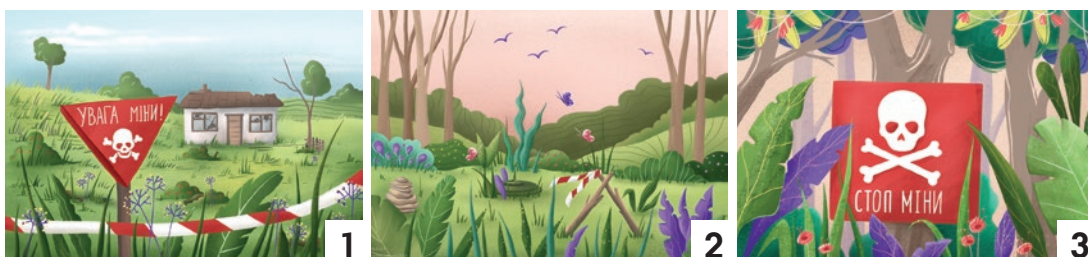
Загадка:

«Звертай увагу на небезпечні ознаки, не ходи там, де поставили... (знаки)».

Запропонуйте командам малюнки, на яких зображені різні попереджувальні знаки, й запитайте в дітей:

«Які з цих знаків попереджають про міни?»
(правильна відповідь: на всіх зображеннях — 1, 2 і 3).

Опишіть їх словами, тобто вкажіть форму, кольори, що на них намальоване, біля чого вони розміщені.

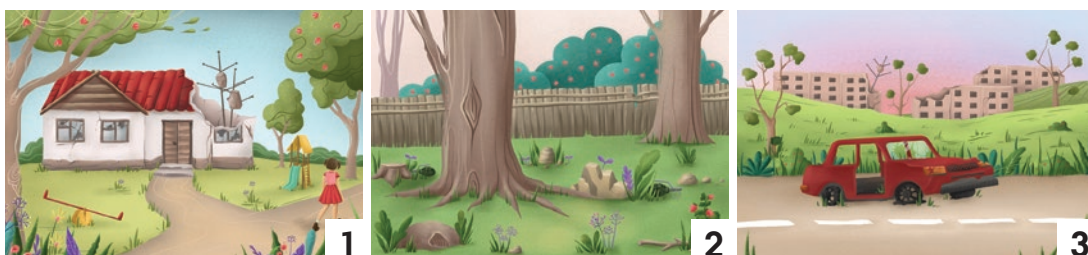
Виграє та команда, яка першою знайде правильні відповіді (їх повинно бути три, на що діти іноді не звертають увагу).

Підсумуйте:

«Знаки червоного кольору трикутної чи квадратної форми з написом “Обережно, міни!” або “Увага, міни!” та подібні попереджають про небезпеку. Біло-червона стрічка, натягнута між деревами, на палиці або що також попереджає нас про небезпеку. Не заходьте у місця, де є такі знаки!»

5. Завдання «Небезпечні місця».

Запропонуйте дітям подивитися на картинки та обрати ту/ті з них, на якій/яких зображені місця, де можуть бути підступні міни.

Після відповідей дітей зробіть висновок:

«Підступна міна може бути, наприклад, біля або всередині покинутого будинку (бо там могли перебувати війська й залишити мінну пастку), у траві, біля покинутої автівки чи всередині неї. Ніколи не наближайтеся до таких місць».

Виграє та команда, яка вибере всі картинки.

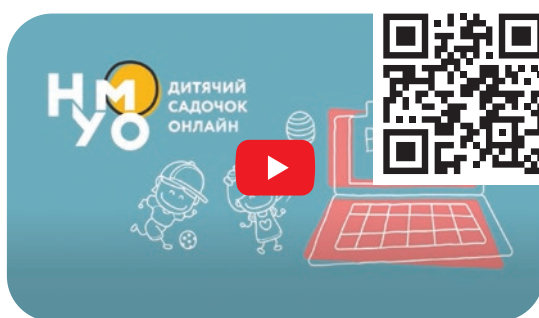
**Завершення
заняття,
підсумки та
зворотний
зв'язок**

«Як вам наш квест? Багато повторили?

Розкажіть, що вам найбільше запам'яталося.

Давайте разом ще раз виконаємо руханку та вголос проговоримо ЧОТИРИ СУПЕРЗДІБНОСТІ, які вкрай важливі для нашої безпеки».

**Зверніть
увагу!**

Як варіант додаткового заняття з мінної безпеки радимо переглянути з дітьми 16-й випуск дитячого онлайн-садочка НУМО (таймкоди 25:16–40:24).

Матеріали з культури безпеки для дошкільнят

Онлайн-курс для
освітян «Як навчати
дітей мінної безпеки»

Мультсеріал
«Безпечні канікули»

Мультсеріал
«Пес Патрон»

Дитячий онлайн-садок
НУМО. Випуск № 16.
Таймкоди 25:16–40:24

Брошура
із завданнями
«Прогулянка
з Патроном»

Брошура із завдан-
нями з навчання
мінної безпеки
«СорОК та ПоНІ»

Брошура
із завданнями
та стикерами
«Вартові безпеки»

Загадки
на тему мінної
небезпеки

Асоціативні картки
про вибухонебезпечні
предмети

Набір розмальовок
з мінної безпеки

Настільна гра
«А як зробиш ти?»

Гра «Підказки
в надзвичайних
ситуаціях»

Буклет «Чим зайняти дитину в надзвичайній ситуації»

Дихальні практики

Пісня-руханка
«Пес Патрон»

Пісня-руханка
«Я і Ти»

Серія коротких відео «Правила безпеки вдома»

Серія коміксів
«Пес Патрон та його пригоди»

Бейджик від пса Патрона

А тут можна завантажити цифрову версію даного посібника

Матеріали розробили експерт(к)и Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України та ВФ «Крок за кроком».

Більше матеріалів для дітей різного віку ви можете знайти на spilnoteka.org.

БЕЗПЕКИ

ЗАГАДКА
№ 06

ПОБАЧИВ ПОКИНУ
ТАМ МОЖУТЬ БУТИ ГРАНАТИ
ЩОБ УНИКНУТИ БІДИ
ВІД БУДИНКУ _____

ВІДГАДКА: ВІДІЙДИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ДСНС
УКРАЇНИ

unicef

для кожної дитини